

Tapahtuma Eduskunnassa 27.1.2020

PUHE: Susanna Kokkonen

Se prosessi, joka tapahtui natsi-Saksassa suhteellisen lyhyenä aikana, vuosien 1933 – 1945 sisällä, opettaa meille, kuinka lyhyt on matka sanoista tekoihin. Matka ihmisten sisäänrakennetusta ikään kuin kulttuurisesta juutalaisvastaisuudesta avoimesti ilmaistuun juutalaisvihaan oli tosiaankin lyhyt. Matka vihasta kansanmurhaan oli pelottavan lyhyt. Matka natsipropagandasta Saksan median täydelliseen hallintaan oli lyhyt. Matka uudesta lainsäädännöstä pakkosterilisointeihin ja niistä edelleen armokuolema -ohjelmaan oli vielä lyhyempi. Armokuolema -ohjelmalla murhattiin noin 275 000 saksalaista. Murhalaitokset olivat teollisia ja niissä hankittiin niiden henkilökunnan tarvittava kokemus, jota siirrettiin sittemmin kuolemanleireille. Emme koskaan aloita matkaa tuhoon sieltä, mihin sen päätämme. Ja siksi emme opiskele holokaustia vain historiallisena tapahtumana, vaan ymmärtääksemme suunnan, johon kuljemme nyt.

Huomionarvoista on, että muutokset saksalaisessa yhteiskunnassa tapahtuivat nopeasti, mutta silti ne tapahtuivat asteittain. Tutkijat ovat huomanneet, että 30-luvulla -varsinkin sen alussa- Natsi-hallinto suorastaan odotti kansalaisten reaktioita. Tiedämme, että kirkolta odotettiin reaktiota. Näin oli erityisesti huhtikuun 1933 juutalaisiin liikkeisiin kohdistuneen boikotin aikana. 30 -luku tarjosi vielä mahdollisuuden reagoida. Mutta mitä enemmän pahuus muutti

ympäröivää yhteiskuntaa, sitä vaikeammaksi reagoiminen siihen kävi. Millä tavoin pahuus muutti yhteiskuntaa? Onko olemassa abstraktia tai ihmisen ulkopuolista pahuutta, joka voidaan valita? Omassa ajassamme on epämuodikasta puhua pahuudesta tai vääristä valinnoista, mutta yhteiskuntaa ympäröivä pahuus oli kuitenkin täysin konkreettinen asia toisen maailmansodan Euroopassa. Yksi kuuluisimpia holokausti- kirjoja on nimeltään *'Our eyes have seen evil'* eli *'Meidän silmämme ovat nähneet pahuuden'*. Pahuus seurasi yhteisön ja yksilön lukuisia vääriä valintoja. Ja tämä on se vaara, johon jokainen sukupolvi joutuu vastaamaan omassa ajassaan.

Tänä vuonna 2020 kohtaamme maailman – oman maailmamme - 75 vuotta Auschwitzin vapauttamisen jälkeen. Kun ajattelemme Auschwitzia, olemme jo pimeyden ytimessä. Olemme prosessissa, jossa alun perin vankilasta ja teloituspaikasta tulee ensin keskitysleiri, mutta jossa kaasua aletaan testata vuoden 1941 aikana. 1942 Auschwitzista, erityisesti sen leiri kahdesta nimeltään Birkenau, tulee kuolemanleiri. Satelliittileirit, joissa saksalaiset teollisuuslaitokset käyttävät orjatyövoimaa, toisin sanoen leirin vankeja, toimivat kaikkialla ympärillä. Kun vuonna 1943 Saksan häviö toisessa maailmansodassa on käytännöllisesti katsoen varmaa, ymmärretään, että orjia tarvitaan sodan avuksi. Mutta Auschwitz-Birkenauissa murha jatkuu kiihtyvällä tahdilla. Noin 1- 1.5 miljoonaa ihmistä murhataan; heistä yli 90% ovat juutalaisia. Tämä on kuolemanleireistä kaikkein suurin. Tammikuussa 1945 saksalaiset tietävät neuvostojoukkojen olevan aivan lähellä. Nälkiintyneitä ja heikkoja vankeja aletaan nyt ajaa kylmään talveen,

Puolan maanteille, kävelemään kuolemanmarsseja kohti Saksan sisäosia. Lumi värjäytyy punaiseksi kuolleiden verestä, uupuneista ja ammutuista ihmisistä. Neuvostojoukot vapauttavat leirin 27.1.1945. Yksi vapautetuista vangeista on italianjuutalainen kemisti ja kirjailija **Primo Levi**, jonka kirja *'Tällainenkö on ihminen'* on holokaustikirjallisuuden klassikko. Primo Levi näkee neuvostosotilaiden silmät. Hän näkee häpeän sotilaiden silmissä. Häpeän siitä, että he todistavat mitä ihminen voi tehdä toiselle ihmiselle.

Jad Vashemin seinällä on lause, joka sanoo meille jotakin hyvin tärkeää: ***"Mikään valtio ei ole vain sitä, mitä se tekee. Se on sitä, minkä se sallii tehtävän"***. Hyvät ystävät. ***Me olemme sitä, mitä teemme mutta myös sitä, minkä jätämme tekemättä.***

Aikaa Auschwitzin vapauttamisesta on itse asiassa kulunut vähän, mutta juutalaisvaltio on jo vuosia ollut vihamielisen propagandakampanjan kohteena nimenomaan Euroopassa. Vaikka voisimme sanoa kampanjan alkaneen holokaustin kieltämisellä välittömästi toisen maailmansodan jälkeen, Eurooppa on kuitenkin elänyt kulta-ajan vuodesta 1945 melkein meidän päiviimme. Toisen maailmansodan jälkeisen Euroopan kulta-aika -kulta-aika on ennen kuulumattoman poliittisen vapauden ja taloudellisten mahdollisuuksien aika- on ollut ohi jo jonkin aikaa. Kasvava antisemitismi on yksi selkeä merkki yhden aikakauden päättymisestä. Tämä on traagista, sillä antisemitismi kasvaa juuri samoissa valtioissa, jotka taistelivat aikoinaan natsimiehitystä vastaan. Tilanne on niin hälyttävä, että Euroopan Unionin FRA (Fundamental

Rights Agency) on jo useampaan kertaan tehnyt tutkimuksen Euroopan juutalaisten tilanteesta. Viimeinen tutkimus ilmestyi joulukuussa 2018.

12 jäsenvaltioissa yli 16 000 ihmistä haastatellut raportti toteaa, että Euroopan monissa juutalaisyhteisöissä vallitsee suuri turvattomuus ja jatkuvasta häirinnästä on tullut osa elämää Euroopassa. Suurinta osaa häirinnästä ei raportoida. Osittain se on peiteltyä ja kätkeytyä ja esiintyy myös syrjinnän muodossa. Hälyttävää on myös se, että noin 40% eurooppalaisista uskoo israelilaisten murhaavan palestiinalaisia käytännöllisesti katsoen rajoittamattomissa olosuhteissa. Israelin valtioon kohdistuvat valtavat ennakkoluulot. Tuo valtio pystyy toki puolustamaan itseään, mutta Euroopan juutalaisyhteisöt ovat usein suojaattomia ja hyökkäyksille alttiita. Totean itse, että irrationaalinen antisemitistinen viha yhdistää tahoja, joilla ei ole mitään muuta yhteistä. On helpompaa puhua perinteisemmästä juutalaisvihasta kuin myöntää, että antisemitismi vaikuttaa myös jatkuvan Israeliin kohdistuvan negatiivisen huomion ja kohtuuttomien vaatimusten takana. On pakko todeta, että maailman juutalaisuutta edustava Israel on vihan kohde ja kuten olemme todenneet viime viikkojen aikana, jopa niin kutsuttua kaikkein suvaitsevaisinta poliittista siipeä edustavat poliitikot ovat valmiita radikaaleihin tekoihin oman antisemitistisen agendansa edistämiseksi. Kestämättömäksi tämän tilanteen tekee se, että puoluetoverit ja ministerit, jotka ovat nimenomaan lainsäätäjiä, puolustavat lainrikkoojia.

Voimme todeta, että vain Israelin valitseminen kohtuuttomien moraalisten vaatimusten kohteeksi ja siihen kohdistuva jatkuva

negatiivinen huomio muiden pahempien ihmisoikeustilanteiden kustannuksella on antisemitismiä – ei ole siis kyse vain Israel -kriitikistä. Voimme todeta tämän luottaen siihen, että hallitusten välinen järjestö IHRA on näin määrittänyt. Antisemitismiä ei siis arvioida tunteiden perusteella, vaan kansainvälisiin eri hallitusten allekirjoittamiin määritelmiin perustuen.

On myös kysyttävä kuinka tärkeitä ihmisoikeudet ovat Euroopan hallituksille, kun useat hallitukset lähtivät äskettäin mukaan INSTEX mekanismiin, joka mahdollistaa Iraniin kohdistuvien kauppapakotteiden kiertämisen. Iran on kaikista maailman valtioista toinen toisinajattelijoiden teloittajana ja esimerkiksi marras-joulukuun 2019 mielenosoitusten aikaan -sama aika, jona INSTEX mekanismiin liitettiin satoja murhattiin ja noin 7000 ihmistä vangittiin. Nämä luvut tulevat **The Guardian** lehdestä. Vaikka Irania ei haluta arvostella koska se kieltää holokaustin tai uhkaa Israelia ydinase -iskulla sen ihmisoikeus -tilanteen tulisi kuitenkin herättää voimakkaita reaktioita. Toki EU on myös sitoutunut tukemaan YK jäsenvaltioita myös Israelia tällaisissa tilanteissa.

Nythän on niin, että 75 vuotta Auschwitzin vapauttamisen jälkeen juuri täällä omassa yhteiskunnassamme on hyvin suosittua ajatella, että ihmisen moraalilähtee hänestä itsestään. Vaikka Auschwitzin tavoin lukuisat kansanmurhat, jatkuvat vainot ja sodat ovat näyttäneet pysyvästi ihmisen oman moraalitason, silti monet haluavat ajatella, että ihminen korvaa hengellisen perintömme ja sen ohjenuorat omilla ajatuksillaan.

Ongelma on siinä, että jos ihmisen eettistä käyttäytymistä ja moraalisia valintoja ohjaavat vain hänen sisältään tulevat impulssit silloin viime kädessä vain ihmisen itsekkyyks on hänen hyvytensä mittapuu ja tiekartta. Jos näin on, niin kaikenlainen taloudellinen hyöty ja oma sosiaalinen tai poliittinen etu on tärkeämpää kuin suuret moraaliset kysymykset.

Siksi onkin ensiarvoisen tärkeää ymmärtää, että vain ihmisen itsensä ulkopuolelta tuleva moraalinen velvoite tai käsky voi saada ihmisen toimimaan oikein tilanteissa, joissa valinnat maksavat kalliisti. Holokaustin aikana jotkut ihmiset -myönnettäköön, että se on pieni vähemmistö- pystyivät toimimaan toisen ihmisen puolesta oman henkensä vaarantaen. Heitä kutsutaan maailman vanhurskaiksi koska he tekivät jotakin poikkeuksellista. Ympäröivän pahuuden tunnistaminen ja toisen ihmisen elämän arvon tajuaminen oman henkensä uhalla tarkoittaa syvällistä ymmärtämystä ihmisen merkityksestä. Ihmisarvo tai sosiaalisen oikeuden käsite ei tulekaan valistusfilosofeilta tai vasemmistolaisilta poliittisilta liikkeiltä, vaan Jumalan luomistyöstä. Raamattu ilmoittaa, että Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja juuri tästä tulee se käsite, minkä ymmärrämme ihmisarvoksi. 1. Moos. 1:26 sanoo näin: *'Ja Jumala loi ihmisen kuvakseen, Jumalan kuvaksi Hän hänet loi...'*

Ei ole sattumaa, että natsien ensimmäinen väkivaltainen ja avoimesti kaikkia juutalaisia vastaan kohdistunut hyökkäys oli nimenomaan kristalliyön synagogien polttaminen, rukouskirjojen häpäiseminen ja

Toora rullien tuhoaminen. Kaikki nuo elementit edustavat Jumalan lakia ja ihmisarvoa, joka on myös länsimaisen oikeuden perusta. Jos emme enää tunnusta yhteiskuntamme perustaksi juutalaiskristillisiä arvoja, voimme vain kysyä, millä tuo perustus korvataan? Esimerkiksi EU:n perustuslakia mietittäessä monet tahot halusivat korvata juutalaiskristillisen perinteen muilla ilmaisuilla.

Jos emme ymmärrä holokaustin oppitunteja emmekä sovelle niitä omaan yhteiskuntaamme, valitettavasti näyttää siltä kuin uhrien kuolema olisi ollut meidän ajattelussamme vailla merkitystä. Haluan päättää Holokaustista eloonjääneen **Zvi Gillin** ajatuksin: *'Me, jotka olemme taistelleet Kuoleman laaksossa...taistelimme, jotta meillä olisi tarkoitus kansallemme ja tarkoitus kaikille...ihmisyyden, ihmisarvon ja inhimillisen säälin tarkoitus'*.